

NYE MØDESTEDER OM UDVIKLING AF INKLUDERENDE PRAKSISSE I SKOLEN

En rapport om undervisningsdifferentiering og integreret
praksissamarbejde i læreruddannelsen

Christina Jørgensen & Anette Jørgensen

Indhold

RESUME	3
INDLEDNING	3
Den specialpædagogiske profil	3
Differentiering i skolen	4
Laboratoriedidaktisk tilgang.....	4
Praksissamarbejde	5
ORGANISERING AF PROJEKTET	5
Planlægningsmøder	5
Udviklingslaboratorier	5
Observationer og samtaler i skolen.....	6
PROJEKTETS ERFARINGER OG RESULTATER	6
Eksempler på undersøgelse af differentieringspraksis	7
<i>Observation fra en 2. klasse.....</i>	<i>7</i>
<i>Observation fra en 6. klasse.....</i>	<i>9</i>
OPSAMLING OG ANBEFALINGER.....	12
LITTERATURLISTE	15
BILAG	16
Fokusgruppeinterview med studerende – spørgeramme	16

Resume

Rapporten beskriver erfaringer med et projekt om undervisningsdifferentiering i et samarbejde mellem praktislærere, studerende og undervisere på læreruddannelsen. Til grund for rapporten ligger observationer fra projektføreløbet, herunder nye mødesteder i et praktikføreløb på 3. årgang samt interviews med studerende. Erfaringer fra projektet peger på, at nye mødesteder i forbindelse med praktikken har nogle potentialer i forhold til at udvikle inkluderende undervisningspraksis i skolen.

Projektet er en del af et større projekt med titlen ”Inkluderende undervisningspraksis i et dobbelt didaktisk perspektiv”, støttet af Blaagaard Fonden.

Indledning

Formålet med projektet var at etablere et tæt samarbejde mellem studerende, undervisere i skolen og undervisere fra læreruddannelsen mhp. at undersøge, afprøve og udvikle inkluderende undervisningspraksisser sammen. Håbet var, at vi, gennem fælles arbejde med klasserumsobservationer, afprøvninger og deltagelse i laboratorier på uddannelsen, kunne udvikle modet til at tænke og handle innovativt og reflektivt i forhold til konkrete differentieringssituationer i skolen.

Et mere formaliseret og systematisk samarbejde mellem skole og uddannelse om differentiering i danskfaget skulle også bidrage til videndeling og udvikling af undervisningen begge steder. Endvidere sikre et bedre samarbejde om at skabe samspil mellem forskningsbaseret viden og praksisviden.

Både forskningsbaseret, akademisk faglig viden og praksisviden har betydning for den studerendes udvikling af professionsfaglighed, og meget tyder på, at vores dimittender ikke i tilstrækkelig grad forberedes til at imødekomme de krav og udfordringer, der venter dem i praksis. Ofte giver de studerende udtryk for en dikotomisk forståelse af teori og praksis og har svært ved at anvende den teoretiske viden i skolens pædagogiske praksis (Böwadt og Vaaben, 2021).

I projektet rammesatte vi praktikken som nye mødesteder for bedre at kunne integrere praksis i uddannelsen. Vi tilrettelagde mødesteder på tværs af læreruddannelse og praktikskoler som nye læringsrum koblet til praktikken og med særlig fokus på differentiering i undervisningen. Vores intention var at skabe bedre rammer for, at de studerende i fællesskab med lærere og undervisere fra uddannelsen kunne arbejde med at løse aktuelle problemstillinger og udfordringer relateret til undervisningsdifferentiering og med innovative perspektiver på praksisforhold.

Den specialpædagogiske profil

Projektets studerende og undervisere var knyttet til den specialpædagogiske profil¹ på Læreruddannelsen KP. I profilen arbejdes laboratorieorienteret og med et udvidet praksis- såvel som praktiksamarbejde, hvor opmærksomheden er rettet mod inklusion af

---

¹ Se beskrivelse af profilen på KP's hjemmeside: <https://www.kp.dk/uddannelser/laerer/specialpaedagogisk-profil/>

børn i skolevanskeligheder. Underviserne og de studerende på profilen arbejder ligeledes tæt sammen med skoler om at afprøve og udvikle gode undervisningspraksisser, fx i forhold til at tilrettelægge undervisning med deltagelsesmuligheder for alle børn i skolen. Arbejdet i profilen er ofte organiseret tværfagligt og med et fokus på både almenpædagogiske og fagdidaktiske overvejelser. De studerende læser dansk rettet mod både indskoling, mellemtrin og udskoling, og de kan således undervise i faget gennem hele folkeskolen efter endt uddannelse.

Differentiering i skolen

Projektets omdrejningspunkt var differentieringspraksisser i skolen. Temaet er centralt både i de pædagogiske fag og i undervisningsfaget dansk og et relevant indholdsområde for et tværfagligt samarbejde på læreruddannelsen.

Siden 1993 har det været et lovkrav at undervisningen i folkeskolen skal differentieres. I hverdagsprog betyder det, at undervisningen skal tilrettelægges, så den passer til de forskellige elever, som går i klassen. Men fra et professionelt perspektiv kan der være brug for yderligere at klargøre og konkretisere, hvad begrebet undervisningsdifferentiering dækker over. Hvad går det ud på, hvordan er det tænkt i planlægning, og hvilke udfordringer ligger der for læreren (fag)didaktisk, når differentieringskravet skal implementeres i skolens danskundervisning? Vi trækker i projektet på viden om undervisningsdifferentiering fra forsknings- og udviklingsprojekter. (Skibsted 2015, Tomlinson 2014, Jørgensen & Mottelson 2016)

Laboratoriedidaktisk tilgang

Rapporten anvender begrebet laboratoriedidaktik. Vi forstår en laboratoriedidaktisk tilgang som rammesætning af undersøgende og eksperimenterende praksisser. Vi har lænet os op ad nedenstående kendetegn for læringslaboratorier, som her er sammenfattet med inspiration fra Steen Høyrup:

- afkræftende kommunikation, der stiller spørgsmålstegn ved det, deltagerne allerede tager for givet
- et socialt miljø der skaber psykologisk tryghed, hvor deltagerne tør fejle og øve sig
- deltagerne udfordres med bred viden, erfaringer og teori, som de kan forholde sig til i deres genskabelse af egne grundantagelser, erfaringer og viden
- deltagerne tilbydes betydelig medindflydelse på processer og strukturer
- et øvelsesrum der giver plads til eksperimenteren, udforskning, undersøgelser, samt skaber rum for feedback på handling og refleksion. (Høyrup, 2014, 46)

Vi har derfor i projektet som tidligere nævnt været optaget af at etablere anderledes mødesteder end de mødesteder, som vi allerede kender fra fx trepartsamtaler og praktikeksamen, hvor de studerende bliver vurderet og bedømt. Vores mødesteder skulle give mulighed for, at vi undersøgte noget sammen fra forskellige aktørperspektiver. Rammesætningen og formen skulle støtte og invitere til transformative og innovative læreprocesser.

Praksissamarbejde

Projektets tætte samarbejde med praksis skulle styrke de studerendes professionskompetencer gennem arbejdet med konkrete og praksisnære problemstillinger fra skole og undervisning.

Laboratorierne var rammesat, så de studerende i tæt dialog med lærere og undervisere fra læreruddannelsen fik mulighed for at udarbejde, afprøve, bearbejde og analysere undervisningsforløb med opmærksomhed rettet mod undervisningsdifferentiering i danskfaget.

Skolernes lærere fik gennem deltagelse i projektet mulighed for at få sparring i deres videreudvikling af differentieringspraksis, da lærerne i laboratorierne indgik i dialog om undervisningsplanlægning med fokus på undervisningsdifferentiering, herunder undervisningsformer, materialevalg, skolekultur samt evaluering. Laboratoriernes formål var desuden at skabe nye perspektiver på lærernes undervisningspraksis og mulighed for feedback i refleksive samtaler med studerende, undervisere fra læreruddannelsen samt praktiklærere fra andre skoler. Desuden indsigt i nyeste pædagogisk og didaktisk viden om undervisningsdifferentiering.

I projektet skulle undervisere fra læreruddannelsen gøre sig erfaringer og observationer samtidigt med de studerende i skolen/klasselokalet. Projektet skulle på den måde give undviserne bredere indsigt i praksisfeltet. Gennem systematisk og formaliseret samarbejde med lærerne i projektet var hensigten desuden at etablere en god kontakt til skolerne og tydeligere ramme for arbejdet med praktikfaget på læreruddannelsen. Desuden at styrke undvisernes (fag)didaktiske kompetencer ved konkrete og praksisnære erfaringer fra skolefeltet.

Organisering af projektet

Projektet var organiseret som et forløb med et antal mødesteder og observationer af danskundervisning i skolen samt et undervisningsforløb i praktikfaget på de studerendes 6. semester på den specialpædagogiske profil. Der indgik en blokpraktik af 6 ugers varighed og desuden undervisning i danskfaget og lærerens grundfaglighed (didaktik). I undervisningsmodulerne indgik altså også arbejdet med differentieringspraksis i skolen.

Planlægningsmøder

Forud for projektet var der planlægningsmøder med studerende og undervisere fra tre praktikskoler. Her blev projektets formål, rammer og forløb fremlagt. Projektgruppen udarbejdede efterfølgende en detaljeret forløbsplan for processen inkl. en beskrivelse af rammer for den indledende laboratedag.

Udviklingslaboratorier

Der blev gennemført og evalueret to udviklingslaboratorier. Ét før praktikken og ét efter praktikken.

Vi (studerende, praktiklærere og undervisere fra læreruddannelsen) arbejdede i laboratorierne fælles med at afprøve, undersøge og udvikle differentieringspraksisser, fx i forhold til at tilrettelægge differentieret undervisning med fokus på deltagelsesmuligheder for alle børn i skolen. Arbejdet i laboratorierne tog udgangspunkt i de konkrete klasser, hvor de studerende var i praktik.

I det første laboratorium havde praktiklærere forinden foretaget observationer og nedskrevet undervisningsplaner fra den klasse, som praktikken skulle foregå i. Materialet blev genstand for undersøgelse og fælles drøftelse. Samtalen mellem lærere fra skolen, studerende og undervisere fra læreruddannelsen foregik med spørgsmål, der skulle understøtte undersøgelse, afprøvning og udvikling af differentierede praksisser i danskfaget. Arbejdsformen i laboratoriet skulle holdes undersøgende og eksperimenterende. Der indgik desuden fælles teoretisk viden, da alle deltagerne havde læst en artikel om differentiering (Skibsted, 2015).

Forud for det andet laboratorium om inkluderende praksisser foretog de studerende semistrukturerede observationer og/eller videoobservationer og medbragte egne begrundede undervisningsplaner.

Observationer og samtaler i skolen

I projektet indgik et antal observationsdage, hvor alle parter var samlet i klasserummet, og efterfølgende var der lagt samtaler på skolen med fokus på de differentierede praksisser i danskfaget.

Observationerne tog først og fremmest udgangspunkt i de studerendes planer og intentioner med inkluderende undervisningspraksis, herunder konkrete planer for differentiering. Ud fra disse intentioner blev der i fællesskab formuleret et observationsfokus.

Det kunne fx være: Elevdeltagelse i fællesgennemgang, ved gruppeorganisering, eller ved individuelle opgaver. Det kunne være fysiske rammer for differentiering, opgavetyper og arbejdsformer. Herunder varieret introduktion og støtte til opgaveløsning og arbejdsformer. Eller det kunne handle om børnenes arbejde med varieret indhold, forskellige typer af krav til indhold, krav til elevens deltagelse i læreprocessen, variation i lærerens relationer til elever og kommunikation med elever, eller varieret evaluering.

De fælles observationer blev noteret eller videofilmet. Der blev gennemført to observationer med hver praktikgruppe med efterfølgende samtaler om observationerne.

Projektets erfaringer og resultater

Med baggrund i bl.a. vores fokusgruppeinterview med studerende kan vi sige noget om betydningen af rammesætningen af mødestederne i projektet (laboratorier og observationsdage plus samtaler på skolen). De studerende forholder sig overvejende positivt til rammesætningen af praktikkens nye mødesteder. Fx tales laboratorierne frem

som møder, hvor der skabes en fælles opmærksomhed på undervisningsdifferentiering og lærerens differentieringsarbejde i skolen. De studerende fremhæver også laboratorierne som noget, der understøtter deres egen udforskende tilgang i praktikken. Betydningen af praktiklærerens deltagelse, støtte og vejledning i den proces fremhæver en af de studerende:

”Det første møde havde jeg lidt svært ved at forstå, hvordan jeg skulle bruge alt det, vi havde talt om i laboratoriet den dag. Men så fordi vi havde haft samtaler inden vi var gået i gang, så var der i selve praktikken ligesom en fælles forståelse af at undervisningsdifferentiering, det er så mange ting, forskellige ting. Og vi havde sammen fået sat ord på, hvad det kunne være. Æh.. og på den måde blev det sådan noget, der fremadrettet kunne hjælpe os til at holde fokus i praktikken. Fx oplevede jeg det hver gang, vi havde vejledning med vores praktiklærer Sidse, så havde hun ligesom den ind over altså... undervisningsdifferentiering, ligesom vi havde. Det var noget hun heller ikke selv normalt, gav hun udtryk for, heller ikke selv havde tænkt så konkret ind i sin egen undervisning. Så det havde også givet hende et andet blik for det. At vi havde mødtes til at starte med, og at det (differentiering) var så mange forskellige ting”

Underviserne fra læreruddannelsen havde flere besøg på skolerne, observationer og efterfølgende samtaler med studerende og praktiklærere om arbejdet med differentiering. Rammesætningen understøttede ifølge de studerende, at der blev lavet bedre og flere fælles observationer i klasserummet. De fik som studerende, med den rammesætning, anerkendelse og bekræftelse i deres arbejde med konkrete handletiltag i forhold til undervisningsdifferentiering. De efterfølgende drøftelser, hvor underviserne fra læreruddannelsen stillede spørgsmål ud fra observationerne, gav nye perspektiver på differentieringsarbejdet.

En studerende siger i forhold til udbytte:

”Vi fik sat mange ord på hvad undervisningsdifferentiering var gennem teoretiske begreber i starten af projektet. Vi fik skabt et fælles fokus på differentiering, som vi nu kan se hele tiden har været vores omdrejningspunkt i praktikken. Altså hvordan vi kan gøre undervisningen mere forskellig med det indhold vi har, og forskellige måder at arbejde på i undervisningen, så vi kan nå så mange elever som muligt.”

Eksempler på undersøgelse af differentieringspraksis

I det følgende vil vi illustrere, hvordan der i projektet gennem fælles observationer og reflekterende samtaler blev mulighed for at undersøge differentieringspraksis i dansk. Vi beskriver to eksempler fra projektet. Dels observationer fra en 2. klasse, dels observationer fra 6. klasse. Eksemplerne illustrerer to forskellige undervisningssekvenser, som blev genstand for fælles undersøgelse af differentieringspraksis.

Observation fra en 2. klasse

Her følger et observationseksempel fra en 2. klasse og en kortfattet beskrivelse af den efterfølgende samtale.

Det er tale om en indledende observationsdag i projektet, hvor de studerende havde tilrettelagt et undervisningsforløb i 2. klasse. De arbejdede med et værk, ”Gummi Tarzan”, og havde været i gang med forløbet ca. en uges tid. Differentieringselementet var i mindre grad tænkt ind i planlægningen. I den indledende planlægningsproces fyldte andre didaktiske forhold for de studerende. I samtalen mellem studerende, praktislærer og underviser fra læreruddannelsen var opgaven at analysere og reflektere over differentieringstiltag i udvalgte undervisningsmomenter fra den indledende observationsdag.

Vores fælles observation af undervisningen fik rettet opmærksomheden på differentieringselementet. De studerende havde i undervisningsforløbet overordnet fokus på, hvordan læringsfællesskabet i dansk kan understøtte den enkelte elev, og hvor forskellighed bliver en styrke. De havde planlagt, at dagens indledende del af undervisningen, skulle foregå under lidt andre rammer end normalt for undervisningen. Borde og stole var sat, så de markerede en rundkreds. Eleverne skulle stå i rundkredsen. Målet var at lytte til hinanden og tale om at være en god kammerat. Børnene havde forinden fået en kort introduktion til aktiviteten. Her med fokus på indholdselementer fra bogen ”Gummi Tarzan”, fx temaet drilleri.

En af de studerende indleder og rammesætter klassesamtalen, som gennemføres ved turtagning og med hjælp af et konkret garnnøgle. Det skal holdes, når man taler i plenum. Garnnøglet vandrer fra elev til elev i takt med de får ordet. Eleverne skal holde tråden i hånden under hele samtalen. Gennem samtalsforløbet opstår på den måde et trådmønster mellem deltagerne.

Børnene skal svare med udgangspunkt i en ufærdig sætning: ”Jeg øver mig i undervisningen på ... fx at tale med andre... I de ca. 20 minutter som undervisningssekvensen varer, får alle elever taletid en enkelt gang hver. Der er i kraft af den struktur ventetid undervejs. Nogle af eleverne forholder sig lidt uroligt, andre står tålmodigt og venter på tur. Samtalen kommer i sin helhed til at orientere sig om det sociale element og i mindre grad om indholdet i ”Gummi Tarzan”. Den studerende leder samtalen. Den studerende stiller spørgsmål, eleven svarer. Den studerende evaluerer svaret med fx udsagn som ”Det var godt!”. Indimellem gentager den studerende elevens svar og stiller nye spørgsmål. Samtalen går efter en IRE- struktur. Efter øvelsen sætter børn og voksne alle møbler på plads. Resten af tiden foregik i plenum. Den studerende spurgte ud i klassen hvordan eleverne oplevede øvelsen med garnnøglet.

I en efterfølgende reflekterende samtale om observationssekvensen drøftede vi danskundervisningens kollektive samtale konkret med fokus på observationen, men også mere generelt. Desuden hvad samtalen gik ud på, når vi kobledet det vi så til differentiering. Hvordan var differentiering tænkt i planlægningen? Og hvordan kunne differentiering tænkes ind i planlægning af samtalen? Og hvilke udfordringer kunne der ligge for læreren her? De studerende betragtede klassesamtalen i observationen som en struktureret samtale, hvor formålet var at give den enkelte mulighed for at tale i gruppen. De så endvidere samtalen som en mulighed for at skabe et fællesskab i

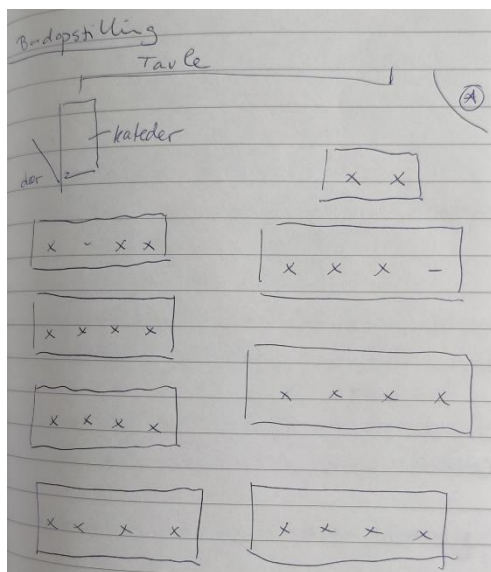

klassen, men havde i mindre grad opmærksomhed på den enkelte elevs forudsætninger for at deltage i samtalen. I vores drøftelse af observationen rettede vi fokus på, hvordan øvelsen gav forskellige deltagelsesmuligheder, og hvordan man som lærer kan være opmærksom på børnenes forskellige måder at deltage i den kollektive samtale på. Vi talte om lærerens arbejde generelt med at stille forskellige, udforskende spørgsmål, og om hvor udfordringerne ligger i det professionelle arbejde med at skabe normer for at deltage i den fælles faglige samtale med forskellige forudsætninger. Øvelsens rammesætning gjorde det svært for den studerende at tage hensyn til børnenes forskellige deltagelsesforudsætninger, strategier og stemmer undervejs. Den studerende rettede i stedet opmærksomheden på at skabe orden og irttesætte, hvis der var støj eller uopmærksomhed i situationen. Den fælles drøftelse af de konkrete observationer førte ligeledes frem til konkrete idéer om udvikling af klassesamtalen i danskundervisningen. Vi talte om, hvordan den faglige samtale i det videre praktikforløb kunne planlægges og rammesættes med blik for både det sociale element og differentiering.

Observation fra en 6. klasse

Nedenfor følger et eksempel fra en sjette klasse på en anden skole, hvor to studerende havde fokus på organiseringen af undervisningen ift. gruppedannelse og rummets muligheder. Det faglige indhold handlede om billedbøger.

Eleverne sidder ved små firemandsborde med front mod tavlen i et meget lille lokale.

De studerende introducerer kort dagens billedbog "Palle P og Perlen" og har en kort plenumdialog om genren, hvor flere elever byder ind. Derefter præsenteres dagens første opgave, hvor eleverne individuelt får 3 minutter til at skrive om bogens forside. Eleverne går i gang med skrivningen på deres computer, og der er arbejdsro i lokalet, men det er svært at vurdere, om alle kommer godt i gang. (Ved en anden lejlighed observerede vi dog, at en elev med behov for læse-skrive-teknologi faktisk benytter LST i forbindelse med skrivning.) Efter denne første hurtigskrivning viser de studerende en række spørgsmål på tavlen, som eleverne – igen individuelt – bliver bedt om at skrive ned på egen computer og derefter svare på.

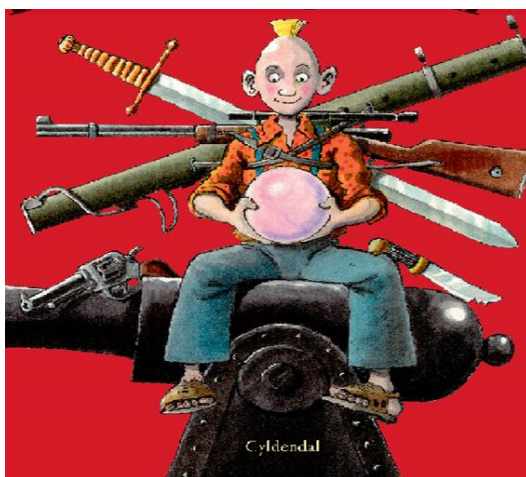
Aktiviteten skal bruges som stillads for det efterfølgende gruppearbejde. Igen arbejder de fleste elever tilsyneladende koncentreret, og de studerende går rundt og støtter enkeltelever undervejs. Efter ca. ti minutter er der begyndende uro, og de fleste melder, at de er færdige. Nogle elever har ikke fået skrevet så meget, mens andre har et ret langt dokument.

Eleverne bliver – med praktislæreren hjælp – inddelt i 2-3-mandsgrupper, der ud fra spørgsmålene skal interviewe hinanden på skift. Her skiftes scene, og de studerende sender eleverne hen på biblioteket (PLC), hvor de får 20 minutter til opgaven. Alle grupper kommer fint i gang rundt omkring på bibliotekets område, men efter 10 minutter er de første færdige og spørger, hvad de så skal gøre. Det ender med, at eleverne bliver sendt til pause, og de studerende må justere deres plan. Da eleverne kommer tilbage fra pause, foretager de studerende en kort fælles opsamling på det faglige indhold samt en evaluering af elevernes opfattelse af scenskiftet. Eleverne er generelt positive over at kunne løse opgaven på biblioteket, hvilket giver sig udtryk i udsagn som: ”der er mere ro end i klassen”, ”det er lettere at koncentrere sig”, ”det er anderledes”, ”det er godt, at vi kan sidde mere spredt” og ”godt med gruppearbejde”. Efter evalueringen tager de studerende fat på næste gangs undervisning, da der er en del tid tilbage af timen.

Ved den efterfølgende samtale kiggede vi på den gennemførte undervisning med differentieringsbrillerne på. De studerende nævnte selv, at de var blevet overraskede over elevernes høje faglige niveau. I denne sammenhæng skal det nævnes, at denne observation lå meget tidligt i de studerendes praktikforløb. Samtalen kom derfor ind på nødvendigheden af at afdække elevernes læringsforudsætninger, hvis målet er at planlægge og gennemføre en differentieret undervisning. I den konkrete situation diskuterede vi mulighederne for at differentiere ift. tid og/eller opgave. De studerendes tidligere praktikerfaringer stammer fra specialområdet, så det kan måske forklare, deres usikkerhed ift. det faglige niveau. Også deres tidligere erfaringer med, at der på specialområdet ofte er mange voksne i rummet, blev berørt. Her drøftede vi behovet for at kunne stilladsere elevernes arbejde, når de fx er uden for klasserummet (uden en lærer tæt på). De studerende havde i deres planlægning meget bevidst valgt, at eleverne skulle gennemføre dele af undervisningen på biblioteket for at give mere rum og plads til interview-øvelsen, og ud fra elevernes tilbagemeldinger fungerede det godt. Ifølge praktislæreren var eleverne ikke så vant til sådanne scenskift, men ud fra vores

observationer gav det ikke særlige udfordringer. Eleverne arbejdede som omtalt godt og koncentreret, men ikke så længe som de studerende havde regnet med. Her drøftede vi forskellige muligheder: Fx kunne der differentieres på tid, så grupperne kunne gå videre med noget andet, når de var færdige med opgaven. Det ville så måske give udfordringer ift. den fælles opsamling efterfølgende? Da både praktiklærer og studerende fornemmede, at nogle af eleverne kunne udfordres noget mere fagligt, diskuterede vi, om det var mere interessant at se på mulighederne for at differentiere ift. opgaven. Her er indsat øvelse 2 og 3, som de blev præsenteret for eleverne:

Øvelse 2)

Skriv spørgsmålene ned i et Word dokument og besvar dem.

Dette gør I enkeltvis.

Hvilken type person ser vi på billedet?

Hvor gammel er han?

Hvad er hans interesser?

Hvilket humør er han i og hvorfor?

Hvad tror du drengen skal bruge våbnene til?

Hvad kunne perlen i hans hænder betyde?

Lav din egen titel til bogen.

Øvelse 3)

I bliver inddelt i grupper.

Vi sætter os i PLC og arbejder.

I skiftes til at interviewe hinanden.

Snak om spørgsmålene.

Den ene stiller spørgsmål – den anden besvarer.

Når I er færdige skal I snakke om de forskelle og ligheder, i hver især har skrevet ned.

Øvelse 2 var ifølge de studerende bevidst tænkt som en individuel øvelse, der skulle stilladsere det efterfølgende gruppearbejde. Det fungerede som sådan efter hensigten, da alle elever havde nået at forholde sig selvstændigt til spørgsmålene – også

selvom nogle ikke havde nået at få skrevet så meget ned.

Øvelse 3 viste sig som nævnt ikke at udfordre alle elever nok. Vi havde derfor en drøftelse af, om de studerende kunne have hjulpet eleverne til at komme dybere ned i substansen. Praktiklæreren nævnte, at det udfordrende i, at eleverne befinder sig spredt ud over et større areal, netop er, at det kan være vanskeligere at vejlede eleverne undervejs i gruppearbejdet. Da det af flere forskellige grunde var væsentligt for de studerende at fastholde sceneskiftet, overvejede vi i fællesskab, hvordan man så kunne understøtte elevernes arbejdsproces bedre ved fx at stille yderligere (og mere konkrete)

spørgsmål. Det gav en spændende diskussion af de fagdidaktiske muligheder og også af de udfordringer, der kan være ved at formulere sig sprogligt præcist i kommunikationen med eleverne. Vi kom helt ned i detaljen og så på at instruktionen: ”Snak om spørgsmålene” ikke tydeliggør, hvilken ”snak” eleverne skal have. Eleverne får heller ikke støtte ift. interviewet som genre. Her ville en guide med hjælpespørgsmål til, hvordan man fx interviewer, støtte eleverne i at komme med opfølgende spørgsmål, der lægger op til, at den interviewede uddyber og argumenterer for sine svar. Altså kunne det understøtte elevernes selvstændige gruppearbejde, hvis de havde arbejdet med en spørgeguide.

Ovenstående kan måske virke meget detaljeret, men pointen er, at vi pga. det aftalte fokus på differentiering fik en meget spændende drøftelse af et helt konkret element i danskfaget med udgangspunkt i de studerendes (fag)didaktiske planlægning og den pædagogiske gennemførelse af undervisningen. Helt centralt i den forbindelse var selve samtalen, hvor vi hver især kunne byde ind i et fagligt fællesskab. En samtale, der kun gav mening, fordi både studerende, praktklærer og underviser på læreruddannelsen sad rundt om bordet.

Opsamling og anbefalinger

Vi har i projektet stillet os selv det spørgsmål om og hvordan nye mødesteder i form af laboratorier, fælles observationer og efterfølgende reflekterende samtaler kan bidrage til en kvalificering af arbejdet med differentieringspraksis. Altså om og hvordan nye mødesteder i relation til de studerendes praktik kan understøtte fælles refleksioner over og arbejde med at skabe differentiering i danskundervisningen.

Her afslutningsvis samler vi op på mødestedernes potentialer og beskriver nogle af de spørgsmål, som vi stillede os selv undervejs.

Vores ærinde var at skabe mere formaliserede rammer for fælles refleksioner og arbejde med differentiering i skolen.

- Projektet har givet os erfaringer med at rammesætte nye mødesteder for studerende, praktklærere og undervisere fra uddannelsen med et indholdsmæssigt fokus og tid til at fordybe sig i konkrete observationer fra undervisningen.
- Vi har gennem en fælles teoretisk ramme, refleksionsspørgsmål og en planlagt arbejdsproces arbejdet os hen imod at være fælles undersøgende i forhold til differentiering.
- Videosekvenser og klasserumsobservationer har givet mulighed for at fastholde undervisningssituationer, som har været produktivt i en fælles undersøgelse med at forstå differentieringspraksis i danskundervisningen.
- Mødestederne har i glimt vist situationer, hvor den fælles undersøgelse også har ført til samtaler om udviklingsperspektiver.

- De studerende har sat forskellige aktioner i gang undervejs i praktikken med inspiration fra vores undersøgelser.

Vi har fulgt de studerendes videre studiearbejde med praktikfaget og i lærerens grundfaglighed, og her set tegn på, at de fortsætter med at undersøge, reflektere og arbejde udviklingsorienteret med inklusion og undervisningsdifferentiering. Der har i processen ikke været afsat tid eller skabt betingelser for at gå mere systematisk afprøvende til værks i fællesskab. Et større fokus på en fælles afprøvningsdel i praksis vil være relevant at arbejde videre med i et formaliseret samarbejde om nye mødesteder. Vi har haft en ambition om at udvikle modet til at tænke og handle innovativt og reflektivt i forhold til konkrete differentieringssituationer i skolen. Vi har undervejs stillet os selv spørgsmål til, om det reelt var en fælles ambition. Undervejs i projektet tegnede sig et billede af lidt forskellige tilgange til projektet.

Der er naturligt nok forskellige positioner til stede i mødestederne mellem studerende, praktiklærere og undervisere fra uddannelsen. Vi har som projektledere formet målene og rammerne på forhånd og har derfor indgået med særlig viden, position og magt til at definere processen. Praktiklærerne har undervejs givet udtryk for, at deltagelsen har givet blik for nye veje at gå differentieringsmæssigt. Men praktiklærerne er også gået til projektet med varierende interesse for at tænke og handle innovativt og reflektivt i forhold til konkrete differentieringssituationer i skolen.

Det har krævet tid i projektet at arbejde hen imod en fælles forståelse for rammer og mål med deltagelsen. De studerende har alle tidligere arbejdet laboratoriedidaktisk og var således bekendt med form, rammer og mål. Men de studerendes deltagelse var samtidig påvirket af de øvrige krav, der skulle opfyldes i praktikken. Vi er blevet opmærksomme på, hvordan deltagernes forskellige positioner kan være konstruktive, men også skabe nogle konkrete udfordringer i forhold til vores ambition.

De studerende peger i interviewet på et dilemma ved at deltage i projektet. De oplever i relation til praktikken, at deres opmærksomhed er på at træde ind i rollen som god praktikant. Altså kunne opfylde kravene til praktikken, blive observeret og vurderet af en praktiklærer og dermed løbende at tage initiativer i forhold til både klasseledelse, didaktik og relationsarbejde.

Differentieringsprojektet fordrer, at de i fællesskab med praktiklærer og underviser fra læreruddannelsen går undersøgende og spørgende til værks i forhold til udvikling af differentiering og dermed har et fokus på det didaktiske. Engagementet i projektet ser de som en udviklingsproces, der er sideløbende med praktikken, og som fordrer de må slippe fokus på sig selv som praktikant. De taler det frem som et dilemma, der undervejs har givet lidt udfordringer. Mest i starten af praktikken, hvor der i projektet indgik undersøgelse af praktiklærernes differentieringspraksis. Det blev svært for de studerende at skulle udforske og stille spørgsmål til praktiklærerens praksis i en

indledende fase af praktikperioden, hvor der samtidig skulle etableres en god relation til praktiklæreren. Senere i projektet blev den fælles undersøgelse af differentiering lettere at deltage i for de studerende.

Hvis mødestederne i fremtiden skal være kilde til fælles praksisudvikling, er det relevant at inddrage praktiklærerne mere i planlægningen af processen. Det er en forudsætning, at deltagerne orienterer sig mod fælles mål for indsatsen allerede fra begyndelsen. Den indledende fase i et fælles udviklingsprojekt er således vigtigt at bruge tid og ressourcer på. Der vil der også her være mulighed for at afklare de forskellige positioner, roller og forventninger til deltagelse i mødestederne.

Endelig kan det påpeges, at et sådant projekt måske med fordel kan frigøres fra mere formelle mål i form af kompetencemålsprøver eller lignende, da sådanne ydre krav kan komme til at stå i vejen for et mere undersøgende og praksisudviklende perspektiv.

Litteraturliste

Barow, T. (2013): Mångfald och differentiering. Inkludering i praktisk tillämpning. Studentlitteratur.

Böwadt, P. & Vaaben, N. (2021): Hvad skal vi med læreruddannelsen? Studier i læreruddannelse og profession. Årgang 6. nr.1 2021

EVA (2018): Undervisningsdifferentiering i grundskolen. Vidensnotat. Danmarks evalueringsinstitut.

Hedegaard-Sørensen, L. & Penthin Grumløse, S. (2016). Lærerfaglighed, inklusion og differentiering – pædagogiske lektionsstudier i praksis. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Høyrup, (2014): Læringslaboratorier og -arenaer: På jagt efter de optimale læringsrum i Læringslaboratorier og -eksperimenter. Aarhus Universitetsforlag

Håstein, H. & Werner, S. (2005). Plads til forskellighed: tilpasset læring og differentieret undervisning. København: Gyldendals Lærerbibliotek.

Jørgensen, C. & Mottelson, M (2016) Differentiering og skolekultur. Rapport. Københavns Professionshøjskole.

Pedersen, R. & Böwadt, P & Vaaben, N (2019): På tærsklen til at blive lærer – Studerendes overvejelser om deres kommende arbejdsliv. Danske Professionshøjskoler

Skibsted, E. (2015): En model for undervisningsdifferentiering i Undervisningsdifferentiering. Akademisk Forlag

Skibsted, E., Svendsen, H. B., Østergaard, K. & Langager, S. (2015). Undervisningsdifferentiering – et princip møder praksis. København: Akademisk Forlag.

Staunæs, D. et al (2014): Læringslaboratorier og -eksperimenter. Aarhus Universitetsforlag

Tomlinson, C. A. (2014). The differentiated classroom: responding to the needs of all learners. Alexandria, Virginia: ASCD.

Bilag

Fokusgruppeinterview med studerende – spørgeramme

Nedenstående er den spørgeramme, der blev benyttet i forbindelse med et fokusgruppeinterview med studerende fra Den specialpædagogiske profil. Interviewet knyttede an til vores udviklingslaboratorium om undervisningsdifferentiering og de studerendes Praktik 2. Interviewet blev gennemført med to studerende den 24. april 2023 og blev optaget via Zoom (en tredje indkaldt var forhindret).

Interviewet var organiseret ud fra disse tre temaer:

1. Rammesætningen
2. Observationer og undervisningsdifferentiering
3. Udbyttet

Rammesætningen

Målet med projektet beskrives sådan:

På den specialpædagogiske profil er vores mål at integrere praktikken på en bedre måde i uddannelsen. Det betyder, at vi rammesætter praktikken som nogle mødesteder, hvor praktiklærere, studerende og undervisere fra læreruddannelsen mødes for at undersøge og udvikle aktuelle pædagogiske temaer. Vi har derfor valgt at praktik 2 skal sætte fokus på temaet undervisningsdifferentiering i dansk.

Praktiksamarbejde på praktik 2 omhandler derfor: to workshops, trepartssamtaler, to observationsbesøg, praktikvejledning og praktikprøven

Diskutér rammesætningen med udgangspunkt i nedenstående støttespørgsmål:

- Hvordan har I oplevet, at praktikken er blevet integreret i undervisningen?
- Hvordan fungerer rammesætningen – i form af mødestederne mellem praktiklærerne, studerende og underviserne fra læreruddannelsen – overordnet set?
- Hvordan har mødestederne fungeret som undersøgelse- og udviklingsrum?
- På hvilken måde har laboratoriet understøttet temaet om undervisningsdifferentiering?

Observationer og undervisningsdifferentiering

Om observationer står der følgende i projektbeskrivelsen:

Der indgår to observationsdage i praktikperioden, hvor alle tre parter er til stede. Observationerne tager først og fremmest udgangspunkt i de studerendes planer og intentioner med inkluderende undervisningspraksis, herunder konkrete planer for undervisningsdifferentiering i dansk.

Der kan fx observeres på:

- læreproces og elevdeltagelse i fællesundervisning, gruppesammenhæng og ved individuelle opgaver
- fysiske rammer for differentiering

- opgavetyper og arbejdsformer. Herunder varieret introduktion og støtte til opgaveløsning og arbejdsformer
- valg af varieret indhold, forskellige typer af krav til indhold
- varieret krav til elevers deltagelse i læreprocessen
- variation i lærerens relationer til elever og kommunikation med elever
- varieret evaluering

Diskutér observationer og det valgte fokus: inkluderende undervisningspraksis. Tag udgangspunkt i nedenstående støttespørgsmål:

- Hvilke observationsmetoder benyttede I?
- Hvilke områder fokuserede I på i jeres observationer ift. undervisningsdifferentiering?
- Hvordan konkretiserede I observationer og fokus ift. danskfaget?

Udbyttet

I projektbeskrivelsen står:

Vi vil skiftevis observere, afprøve og reflektere over inkluderende undervisningspraksisser med udgangspunkt i de konkrete klasser, hvor de studerende er i praktik.

Håbet er, at vi gennem deltagelse i observationer og workshops udvikler modet til at tænke og handle innovativt og reflektivt i forhold til de konkrete praksissituationer i dansk.

I fællesskab er der i de to workshops fokus på at bringe teoretiske viden og erfaringer fra praksis i anvendelse.

De studerende vil i særlig grad undersøge, om de differentieringsteknikker, der er virkningsfulde i specialpædagogikken, samtidigt er virkningsfulde i normalområdet. Kan der generaliseres viden om inkluderende undervisningspraksisser på denne baggrund?

Diskutér udbyttet af projektet med udgangspunkt i disse støttespørgsmål:

- Hvordan fungerede vekselvirkningen mellem observation, afprøvning og refleksion i praksis?
- Hvordan oplever I, at forholdet mellem teoretisk viden og erfaringer fra praksis er kommet i spil?
- Hvilke erfaringer har I gjort jer om differentieringsteknikker og forskelle/ligheder mellem special- og almenområdet?
- Har projektet gjort jer mere modige ift. at tænke og handle innovativt og reflektivt ift. de konkrete praksissituationer i dansk? Og i givet fald: Hvilke konkrete eksempler kan I give?